

Внутрішній аудит банківських установ

Розглядаються теоретичні і практичні проблеми пов'язані із системою контролю діяльності банківських установ. Охарактеризовано внутрішній аудит в банку і взаємодію між інспекторами банківського нагляду, внутрішніми і зовнішніми аудиторами.

система контролю, внутрішній аудит, зовнішній аудит, пруденційний нагляд, банківська установа

Динамічний розвиток ринків фінансових послуг в Україні обумовив посилення контролю за діяльністю комерційних банків. Одним із важливих шляхів вирішення даної проблеми є удосконалення системи внутрішнього контролю банківських установ. Необхідність внутрішнього аудиту у комерційних банках викликана посиленням конкурентної боротьби між банками, формуванням розгалуженої мережі філій, потребою у впровадженні нових методів управління ризиками, активами і пасивами банків, прагненням підвищити ефективність прийняття рішень управлінським персоналом та багатьма іншими факторами.

Метою статті є дослідження внутрішнього аудиту у банківських установах і виявлення інформаційних взаємозв'язків методичного забезпечення зовнішнього аудиту, внутрішнього аудиту і пруденційного нагляду.

Осною завданням внутрішнього аудиту у банку є незалежна оцінка системи внутрішнього контролю, що включає в себе дослідження системи бухгалтерського обліку і супутніх видів контролю, фінансової і управлінської інформації щодо економічності та ефективності операцій.

Внутрішній контроль є складовою частиною системи контролю діяльності банківської установи (рис.1).

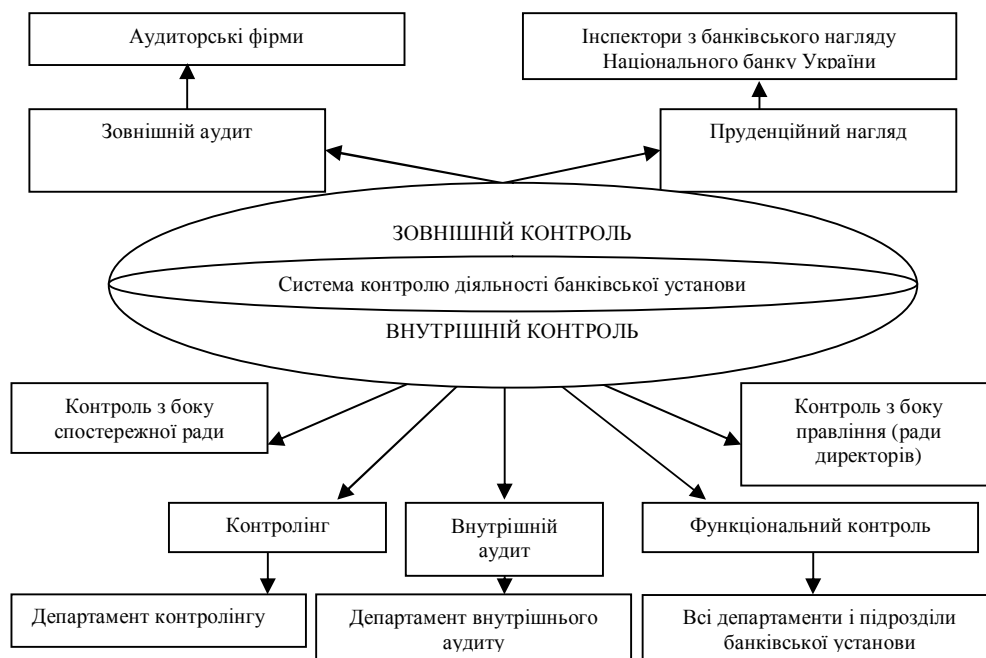

Рисунок 1 - Система контролю діяльності банківської установи

Внутрішній контроль в банку - це сукупність процедур, які забезпечують достовірність та повноту інформації, яка передається керівництву банку, дотримання внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при здійсненні операцій банку, збереження активів банку і його клієнтів, оптимальне використання ресурсів банку, управління ризиками, забезпечення чіткого виконання розпоряджень органів управління банку в досягненні мети, яка поставлена в стратегічних та інших планах банку [6].

Нами розглянуто основні напрямки здійснення внутрішнього контролю: контроль з боку спостережної ради; контроль з боку правління (ради директорів); контролінг; внутрішній аудит; функціональний контроль;

Контроль з боку спостережної ради обумовлений прагненням акціонерів і інвесторів отримувати незалежну, об'єктивну і достовірну інформацію щодо максимізації прибутку при допустимому рівні ризику.

Контроль з боку правління (ради директорів) здійснюється шляхом координації дій усіх департаментів і інших підрозділів банку. Для підвищення ефективності такого контролю внутрішні аудитори зобов'язані надавати обґрунтовані рекомендації правлінню (раді директорів) щодо розробки системи оцінки ризиків, вдосконалення системи внутрішнього контролю, організаційної структури підрозділів і дій менеджерів усіх рівнів управління.

Створюється департамент контролінгу, напрямками діяльності якого є: управлінська звітність, бюджетування і контроль за витратами.

Внутрішній аудит банку – це «незалежна експертна діяльність служби внутрішнього аудиту банку для перевірки й оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків співробітниками банку.» [6]

Функціональний контроль здійснює головний бухгалтер та керівники інших департаментів і підрозділів та їх працівники щодо правильності і законності проведення усіх банківських операцій в межах своїх функціональних обов'язків, що відображені у посадових інструкціях відповідних працівників.

Важливим моментом системи контролю діяльності банку є дослідження інформаційних потоків і виявлення взаємозв'язків різних видів контролю банківської установи.

На нашу думку, доцільно розглянути систему взаємодії зовнішнього аудиту, пруденційного нагляду і внутрішнього аудиту банківської установи в інформаційному середовищі (рис. 2).

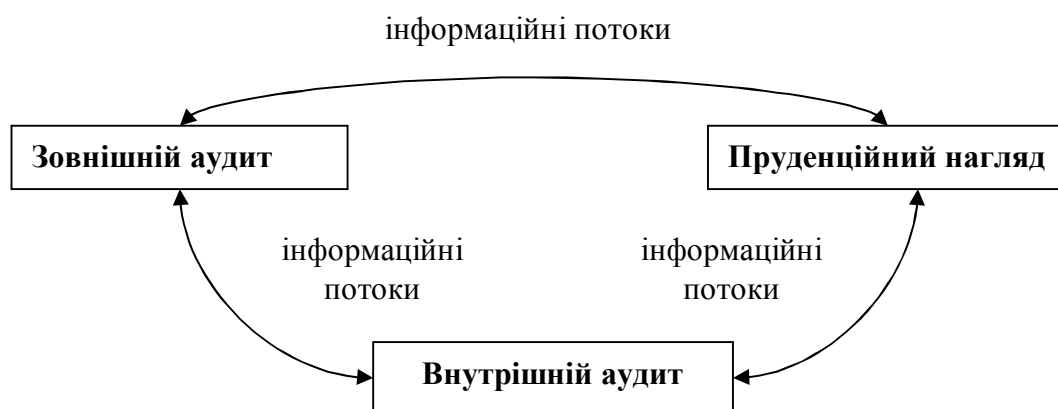

Рисунок 2 - Система взаємодії зовнішнього аудиту, пруденційного нагляду і внутрішнього аудиту банку в інформаційному середовищі

Основним нормативний документом щодо діяльності банківських установ є закон України «Про банки і банківську діяльність»[1]. При здійсненні зовнішнього і

внутрішнього аудиту банку та пруденційного нагляду існує регламентація відносин між зовнішніми і внутрішніми аудиторами і інспекторами з банківського нагляду. Саме тому важливим завданням постає дослідження методичного забезпечення контролю банківської установи у розрізі взаємозв'язків між різними видами контролю.

Розглянемо методичне забезпечення взаємодії зовнішніх аудиторів і інспекторів з банківського нагляду (рис. 3).

Методичне забезпечення взаємодії зовнішніх аудиторів і інспекторів з банківського нагляду включає:

1. «Основні принципи ефективного банківського нагляду» (Базельські основні принципи), затверджені 1 вересня 1997 року Базельським комітетом. «Базельський комітет з банківського нагляду – це комітет представників банків та органів банківського нагляду, створений керівниками центральних банків Групи десяти країн у 1975 р. До його складу входять вищі представники органів банківського нагляду з Бельгії, Іспанії, Італії, Канади, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Сполученого Королівства, США, Франції, Швеції, Швейцарії та Японії. Як правило, засідання проводять в Банку міжнародних розрахунків в Базелі, де знаходиться постійний Секретаріат.»[5, с.631];

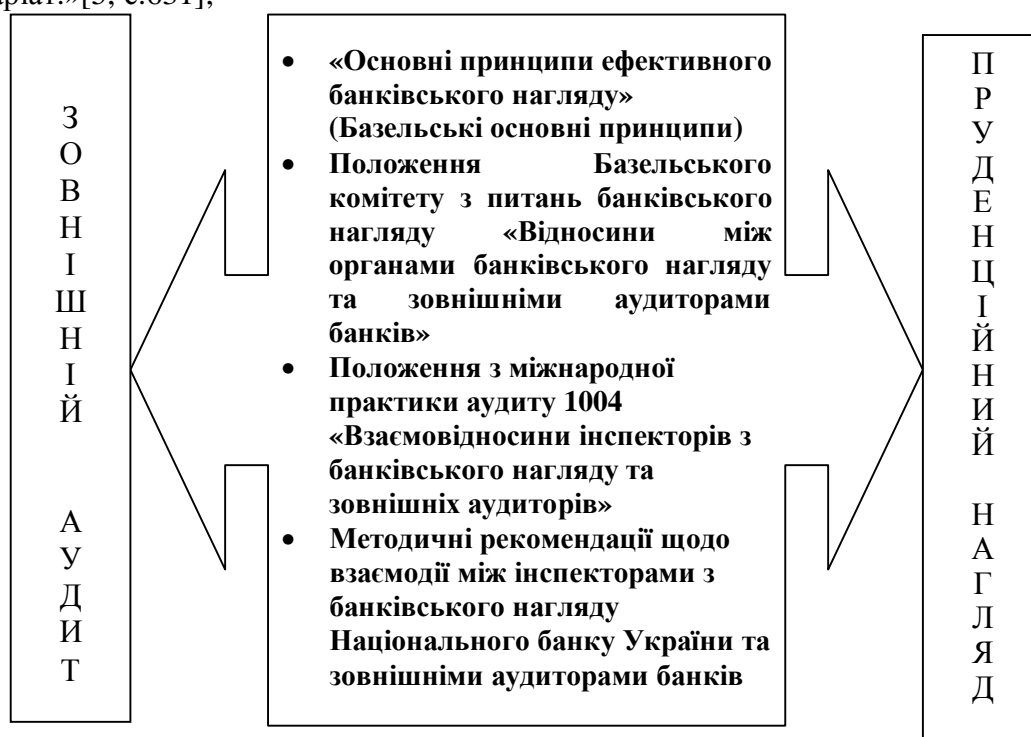

Рисунок 3 - Методичне забезпечення взаємодії зовнішніх аудиторів і інспекторів з банківського нагляду

2. Положення Базельського комітету з питань банківського нагляду «Відносини між органами банківського нагляду та зовнішніми аудиторами банків», затверджене 1 січня 2002 року Базельським комітетом;

3. Положення з міжнародної практики аудиту 1004 «Взаємовідносини інспекторів з банківського нагляду та зовнішніх аудиторів», ґрунтується на МСА, чинних на 1 жовтня 2001 року, затверджене Комітетом з міжнародної практики аудиту та Базельським комітетом [5];

4. Методичні рекомендації щодо взаємодії між інспекторами з банківського нагляду Національного банку України та зовнішніми аудиторами банків, схвалено Постановою Правління Національного банку України від 29 квітня 2004 року № 191.

Методичне забезпечення взаємодії зовнішніх аудиторів і внутрішніх аудиторів банківської установи включає (рис. 4):

1. Міжнародний стандарт аудиту 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудитора» - надає рекомендації зовнішнім аудиторам щодо розгляду роботи внутрішнього аудитора;

2. Положення з міжнародної практики аудиту 1000 «Процедури міжбанківського підтвердження» - розглядає рекомендації щодо процедур міжбанківського підтвердження для зовнішніх незалежних аудиторів і для внутрішніх аудиторів банків;

3. Положення з міжнародної практики аудиту 1006 «Аудит фінансових звітів банків» - вказує пропозиції щодо аудиторських перевірок фінансових звітів банків як для зовнішніх, так і для внутрішніх аудиторів;

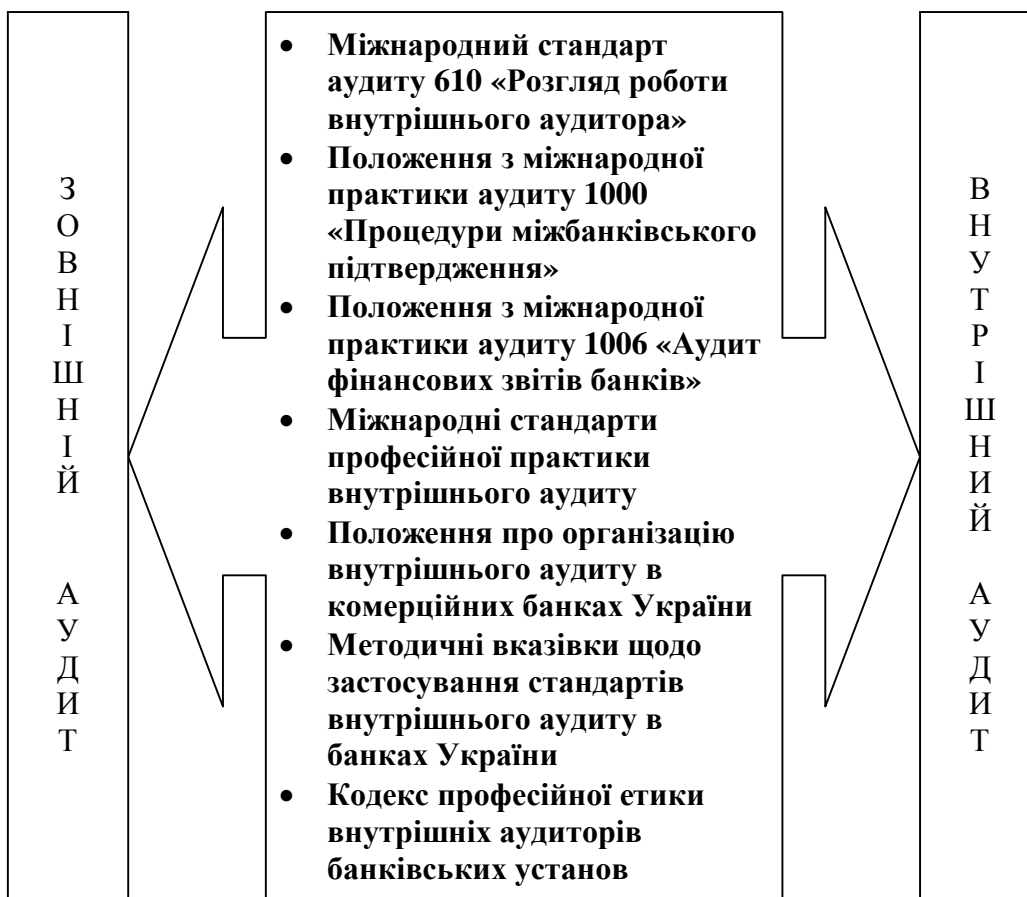

Рисунок 4 - Методичне забезпечення взаємодії зовнішніх аудиторів і внутрішніх аудиторів банківської установи

4. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту, зокрема, в частині надання інформації щодо результатів діяльності служби внутрішнього аудиту суб'єкта господарювання зовнішнім аудиторам;

5. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджено постановою Національного банку України від 20.03.98 р. № 114, із змінами і доповненнями від 15.03.99 р. № 110 та від 03.12.01 р. № 494 – визначає систему аудиторської діяльності в банках та регламентує порядок створення і організацію роботи служби внутрішнього аудиту в комерційних банках України;

6. Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках України, затверджено постановою НБУ від 20.07.99 р. № 358, із змінами і доповненнями від 12.02.03 р. № 50 [4];

7. Кодекс професійної етики внутрішніх аудиторів банківських установ, схвалено постановою Правління Національного банку України від 12.02.03 р. № 50.

Крім того, банками розробляються положення про структурні підрозділи і департаменти, зокрема Положення про департамент (службу) внутрішнього аудиту. У Положенні зазначаються статус та функції даного підрозділу, обов'язки та повноваження керівника департаменту внутрішнього аудиту та внутрішніх аудиторів. Особливу увагу звертають на процедуру надання оперативної інформації вищому управлінському персоналу банку цим департаментом. Дане Положення про департамент (службу) внутрішнього аудиту затверджується Правлінням банку та погоджується із Спостережною радою. Усі Положення про структурні підрозділи розроблені банком не повинні суперечити чинному законодавству і постановам Національного банку України. Крім того, Національний банк України здійснює перманентний контроль за діяльністю департаментів (служб) внутрішнього аудиту банків.

Отже, здійснення внутрішнього аудиту у банку є передумовою ефективного функціонування банківської установи як сьогодні, так і в майбутньому.

Список літератури

- 1 Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121 –III //Відомості Верховної Ради України. – 2000.
- 2 Внутрішній аудит: Монографія / В.С. Рудницький, І.Д. Лазаришина, Г.М.Шеремета, В.О.Хомедюк, УДУВГ і П. – Рівне, 2003. – 163 с.
- 3 Кіреєв О.І., Любунь О.С., Кравець М.П., та інш. Внутрішній аудит у банку: Навч. посіб.- К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 220 с.
- 4 Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках України: Затв. постановою НБУ від 20.07.99 р. № 358, із змінами і доповненнями від 12.02.03 р. № 50.
- 5 Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2004 року./Пер. з англ. мови О.В.Селезньов, О.Л.Ольховікова, О.В.Гик, Т.Ц.Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. – К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2004. – 1028 с.
- 6 Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України: Затв. постановою Правління НБУ від 20.03.98 №114, із змінами і доповненнями від 15.03.99 р. № 110 та від 03.12.01 р. № 494.

Рассматриваются теоретические и практические проблемы связанные с системой контролю деятельности банковских учреждений. Охарактеризовано внутренний аудит в банке и взаимодействие между инспекторами банковского контроля, внутренними и внешними аудиторами.

The theoretical and practical problems concerned with control system in banks are described. Consideration is given to the internal auditing in banks and the supervisor's relationship with internal and external auditors.